

TAALPEIL

speciale uitgave

25 jaar

Nederlandse Taalunie

De Nederlandse taal : feiten, cijfers en meningen

Taalonderzoek in Nederland, Vlaanderen en Suriname

Op 9 september 1980 is het *Verdrag inzake de Nederlandse Taalunie* gesloten. In dit verdrag is afgesproken dat Nederland en Vlaanderen in het vervolg samen de belangen van de Nederlandse taal en van de sprekers van het Nederlands behartigen. Sinds 2004 is Suriname het derde lid van de Nederlandse Taalunie.

Dit jaar bestaat de Taalunie dus 25 jaar. Deze verjaardag was aanleiding om een representatieve groep Nederlanders, Vlamingen en Surinamers een aantal vragen voor te leggen over hun taalgebruik en taalbeleving. Voor zover bekend, is er niet eerder zo'n onderzoek gehouden, zeker niet op deze schaal.

Er bestaan allerlei vastgeroeste ideeën over het Nederlands en zijn gebruikers. Zo zouden Nederlanders onverschillig staan tegenover het Nederlands en snel overschakelen op een vreemde taal. Vlamingen zouden onzeker zijn over hun taalgebruik en juist daarom zo goed zijn in taalspelletjes; ze oefenen de hele dag op hun Nederlands. En Surinamers? Die spreken het liefst Nederlands én Engels. Maar klopt dit allemaal wel?

Het bureau Trendbox heeft aan 582 Ne-

derlanders, 304 Vlamingen en 253 Surinamers ruim vijftig vragen voorgelegd. In deze krant vindt u de resultaten van dit onderzoek, aangevuld met feiten en wetenswaardigheden over het Nederlands. Alles bij elkaar geeft *Taalpeil* een beeld van hoe de gebruikers van het Nederlands op dit moment over hun taal denken en hoe het Nederlands ervoor staat. Voor de Taalunie is dit onderzoek een nuttig in-

strument om het beleid aan te scherpen. Maar de resultaten zijn ook interessant voor de sprekers van het Nederlands. Zij vormen immers de échte Taalunie, een gemeenschap van 22 miljoen mensen die – ondanks de verschillen – verbonden zijn door één taal.

Linde van den Bosch,
algemeen secretaris van de Taalunie

Voor meer informatie over de doelstellingen en activiteiten van de Taalunie, zie het laatste blad van deze krant.

Het Nederlandse taalgebied

Nederlands is de moedertaal van ruim 22 miljoen mensen, met name in Nederland, België en Suriname. We spreken ook wel van Nederlands-Nederlands, Belgisch-Nederlands en Surinaams-Nederlands. Maar hoe zit het verder met de taalsituatie in de landen waar Nederlands een officiële taal is?

Nederland

Nederland heeft ruim 16 miljoen inwoners. De officiële taal is het Nederlands. Deze status is pas officieel vastgelegd in 1995. Er kwam toen een wijziging van de Algemene Wet Bestuursrecht die vooral

bedoeld was om ook het Fries een officiële status te geven. Het Limburgs en het Nedersaksisch zijn officieel erkende streektaalen.

Turks (met 192.000 sprekers), Marokkaans-Arabisch (met 100.000 sprekers), Papiaments (Nederlandse Antillen, 80.000), Indonesisch (45.000) en Sranan (Surinaams, 7.000) behoren tot de allochtone minderheidstalen.

De Nederlandse Antillen en Aruba

Deze eilanden maken deel uit van het Koninkrijk der Nederlanden. Nederlands is er de officiële taal. *vervolg blz 2.*

3 Verwachtingen over de toekomst van het Nederlands

7 De Nederlandse en de Vlaamse premier op reis

In dit nummer:

5 Kennen wij onze schrijvers wel?

7 Nederlands studeren wereldwijd

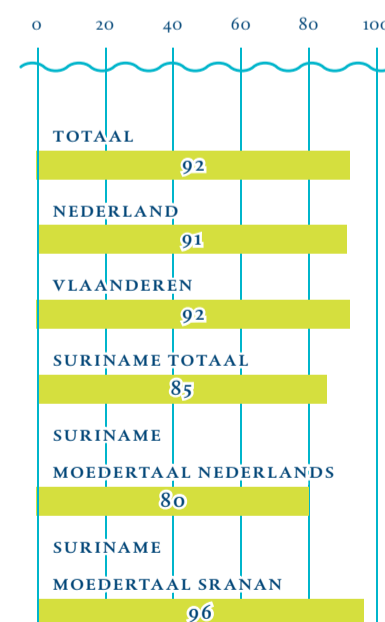
Hoe trots zijn wij op het Nederlands?

'Nederlanders geven niet veel om hun taal. Kijk maar hoe slordig ze ermee omgaan. Als ze in het Engels worden aangesproken, schakelen ze meteen over op die taal. En Surinamers? Die doorspekken hun Nederlands met exotische woorden. Nee, dan de Vlamingen – die hebben ervoor moeten vechten dat hun taal Nederlands werd en niet Frans. Dus die zijn zeker trots op hun taal.' Hoe vaak hoor je niet iets dergelijks? Maar is het ook waar?

Uit het onderzoek blijkt het volgende: in Nederland, Vlaanderen en Suriname beschouwt 95% van de ondervraagden het Nederlands als hun moedertaal. In Nederland is dat 96%, in Vlaanderen 97%. In Suriname is dat 62%. Dat is een hoog percentage gezien het feit dat er zoveel andere talen worden gesproken in Suriname. 20% van de ondervraagden geeft aan dat het Sranan hun moedertaal is.

In algemene zin is men trots op zijn moedertaal. In Nederland en Vlaanderen geldt dat voor ruim negen op de tien ondervraagden. In Suriname geldt dat voor 85%. Overigens blijkt dat de Surinamers die het Sranan als hun moedertaal beschouwen, trotser zijn op hun taal dan zij die het Nederlands als hun moedertaal zien. Tot slot: waarom is men trots op

Zijn wij trots op onze moedertaal? %

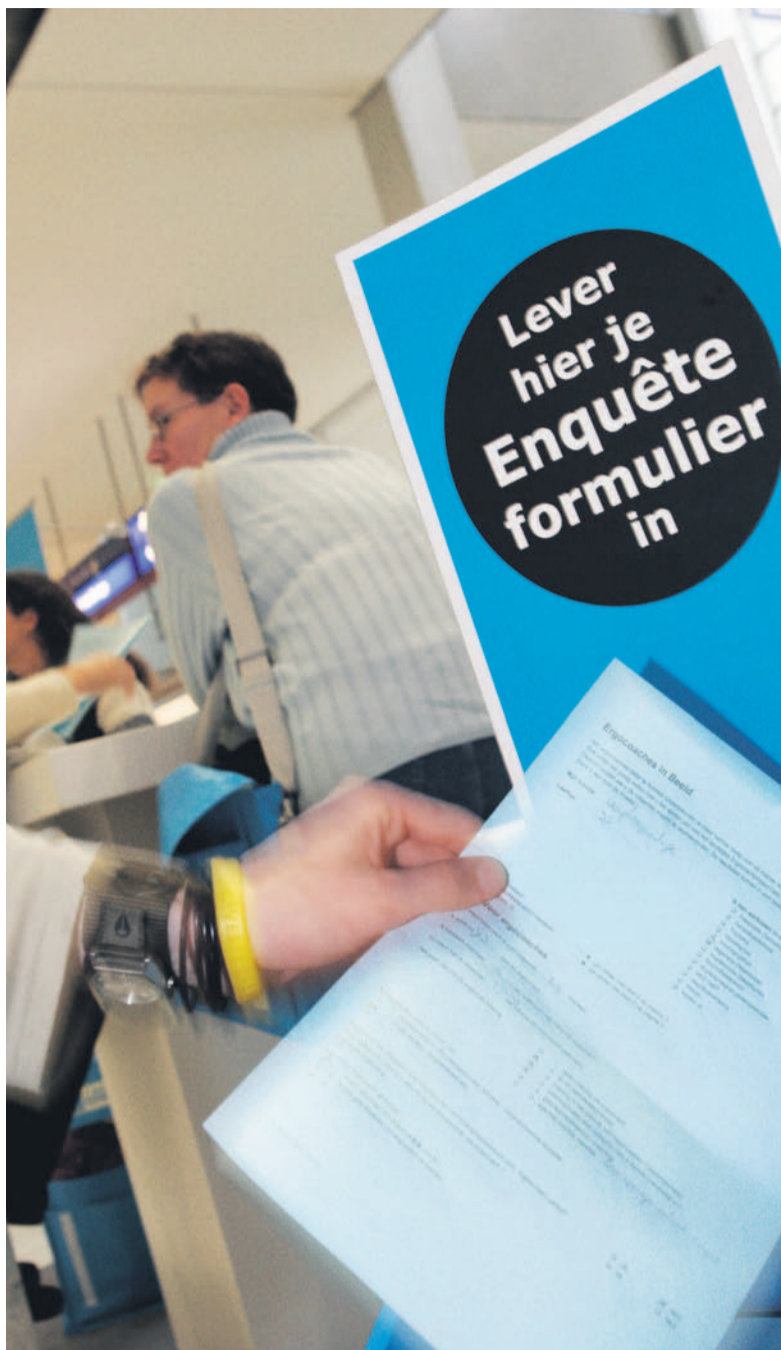

/ n = 1.139, bron Trendbox BV

zijn moedertaal? Omdat het zo'n mooie taal is, zeggen evenveel Nederlanders als Vlamingen. Surinamers zijn er vooral trots op omdat het nu eenmaal de taal is waarmee ze zijn opgegroeid. Of: 'Omdat het de taal is waarin ik mij het beste kan uitdrukken, met een grote woordenschat en veel nuances.'

MEER WETEN
OVER HET
NEDERLANDS?

www.taalunieversum.org

Bijsluiters en overheidsformulieren

Met de leesbaarheid en begrijpelijkheid van Nederlandstalige gebruiksaanwijzingen zijn Nederlandse burgers over het algemeen tevreden. Een kwart van de Vlamingen heeft problemen met bijsluiters bij medicijnen. Dat is aanzienlijk meer dan in Nederland en Suriname. Ouderen hebben er nog het meeste moeite mee, wat natuurlijk het risico van fouten bij het gebruik van medicijnen kan meebrengen. Zowel in Nederland als in Vlaanderen

staan formulieren van gemeenten en overheid slecht aangeschreven. Maar liefst een kwart van de Nederlanders en twintig procent van de Vlamingen heeft problemen met het lezen en begrijpen daarvan. Dit probleem lijkt in Suriname in veel mindere mate te bestaan.

In het algemeen hebben meer mannen dan vrouwen moeite met het begrijpen van gebruiksaanwijzingen, bijsluiters en formulieren.

De Taalunie is zeer geïnteresseerd in uw mening over *Taalpeil*, onder andere met het oog op een volgend onderzoek.

We willen dit onderzoek namelijk om de drie jaar herhalen, zodat we een nog beter beeld krijgen van het taalgebruik en de taalbeleving in Nederland, Vlaanderen en Suriname. Opmerking en vragen kunt u sturen naar taalpeil@taalunie.org

vervolg blz 1.

Het Nederlandse taalgebied

Elk van de eilanden van de Nederlandse Antillen heeft een andere etnische samenstelling. Curaçao heeft het grootste aantal inwoners, namelijk 130.000. Bonaire heeft er 10.000. Op deze twee eilanden is Papiaments de voertaal. Op de eilanden Sint Eustatius (2.300 inwoners), Sint-Maarten (33.000) en Saba (1.400) is de voertaal Engels. Aruba heeft ongeveer 120.000 inwoners. Daar is de voertaal doorgaans Papiaments.

België

In België zijn er drie officiële talen. Sinds de staatshervorming van 1970 onderscheidt men vier taalgebieden: het Nederlandse taalgebied, het Franse taalgebied, het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstedelijk Gewest en het Duitse taalgebied. Nederlands is de eerste taal van ruim zes miljoen Vlamingen. Franstalig zijn circa 4,6 miljoen mensen en Duits is de eerste taal van omstreeks 150.000 Belgen. Daarnaast zijn er de talen van (voormalige) arbeidsmigranten, waarbij mensen met een Italiaanse achtergrond met 280.000 de grootste groep vormen. Verder wonen er zo'n 105.000 mensen met een Marokkaans-Arabisch taalachtergrond, zo'n 80.000 Portugezen en ongeveer 63.000 Turkstaligen.

Suriname

In Suriname worden meer dan 20 talen gesproken waaronder indianentalen, creooltalen en nog andere talen. De officiële taal is het Nederlands. Het is de taal van bestuur, rechtspraak en onderwijs. Het is de moedertaal van een steeds grotere groep mensen. In het onderzoek geeft meer dan 60% aan dat Nederlands zijn moedertaal is. Het Sranan functioneert als contacttaal tussen de bevolkingsgroepen. Het wordt door vrijwel alle Surinamers gesproken. Andere grotere talen in Suriname die door enkele tienduizenden mensen worden gesproken, zijn het Sarnami en het Surinaams Javaans. Bijna iedereen spreekt op zijn minst twee talen.

'Er is een gewone bijsluiter (bij het product) en een wetenschappelijke bijsluiter (op te vragen bij de producent). Aangezien deze opsplitsing reeds wordt gemaakt, is het onbegrijpelijk dat de eenvoudige bijsluiter zo moeilijk geformuleerd is.'

Els Moonen, lector Nederlands, Erasmushogeschool Brussel

Taaladviezen

Iedere taalgebruiker heeft wel eens een taalvraag. Ruim 1.200 antwoorden op veelgestelde vragen zijn te vinden op www.taaladvies.net. Andere vragen kunnen per e-mail worden gesteld. In 2004 trok deze website 335.000 bezoekers, die meer dan 16.000 taalvragen stelden.

Een andere veel geraadpleegde taaladviesite is die van de Taaladviesdienst van het Genootschap Onze Taal (www.onzetaal.nl). Momenteel zijn daar de antwoorden op ruim negenhonderd vragen te vinden.

Alle taaladviezen op deze sites zijn geschreven door deskundigen. Vóór de adviezen opgenomen worden, zijn ze besproken en goedgekeurd door een team van ervaren taaladviseurs en andere deskundigen. Samen vormen zij het Taaladviesoverleg van de Nederlandse Taalunie.

Leenwoorden

Leenwoorden zijn woorden die uit buitenlandse talen in het Nederlands terechtkomen zoals *computer*, *cadeau* en *spaghetti*. Hoe denken taalgebruikers over leenwoorden?

In Nederland en Vlaanderen beschouwt 30% de toevoeging van leenwoorden aan de Nederlandse taal als een verrijking. Eveneens 30% beschouwt dit als een verarming. Van de Surinaamse ondervraagden vindt 53% leenwoorden een verrijking, slechts 21% ziet ze eerder als een verarming.

MEER WETEN OVER HET NEDERLANDS?

www.taalunieversum.org

Korte geschiedenis van de spelling

De eerste officiële spelling van het Nederlands werd opgesteld door Matthijs Siegenbeek in 1804. Sinds deze 'spelling-Siegenbeek' schrijven we woorden met de typisch Nederlandse lange ij. Daarvóór werd *ijzer* als *zyzer* geschreven.

In 1864 ontwierpen Matthias de Vries en Lammert te Winkel, de eerste redacteuren van het *Woordenboek der Nederlandsche Taal*, een nieuwe spelling. Die werd in België officieel ingevoerd in 1864, in Nederland pas in 1883. Deze spelling werd in 1934 alleen voor Nederland vereenvoudigd voor het onderwijs. Die vereenvoudigde versie noemen we de 'spelling-Marchant'.

In 1946 (België) en 1947 (Nederland) kwam de eerste aanpassing voor algemeen gebruik. Toen werd bijvoorbeeld de *-sch* op het eind van woorden als *mensch* afgeschaft, en werden de lange klinkers *ee* (*heeten*) en *oo* (*zoo*) in open lettergrepen als *e* (*heten*) of *o* (*zo*)

geschreven. In 1954 werd de *Woordenlijst van de Nederlandse taal*, beter bekend als het 'Groene Boekje', uitgegeven als uitwerking van deze spelling.

In deze woordenlijst waren er voor veel woorden nog twee spellingen mogelijk met één zogenoemde voorkeurspelling, bijvoorbeeld *cactus* (voorkeurspelling) en *kaktus*.

Sinds 1980 bepaalt de Nederlandse Taalunie de officiële spelling van het Nederlands voor Nederland en Vlaanderen, en inmiddels ook voor Suriname.

In 1995 stelde de Taalunie een nieuwe spelling vast. Het fenomeen voorkeurspelling werd afgeschaft en er kwamen nieuwe regels voor de tussenklank *-e(n)-* in samenstellingen als *bessensap*. De *Woordenlijst Nederlandse Taal* wordt om de tien jaar aangevuld met nieuwe woorden en aanpassingen. Eind 2005 verschijnen deze aanpassingen in een nieuwe uitgave.

25 jaar nieuwe woorden in het Nederlands

1980

- bioritme
- cursor
- doemdenken

1981

- apenstaartje
- back-up
- hollanditis

1982

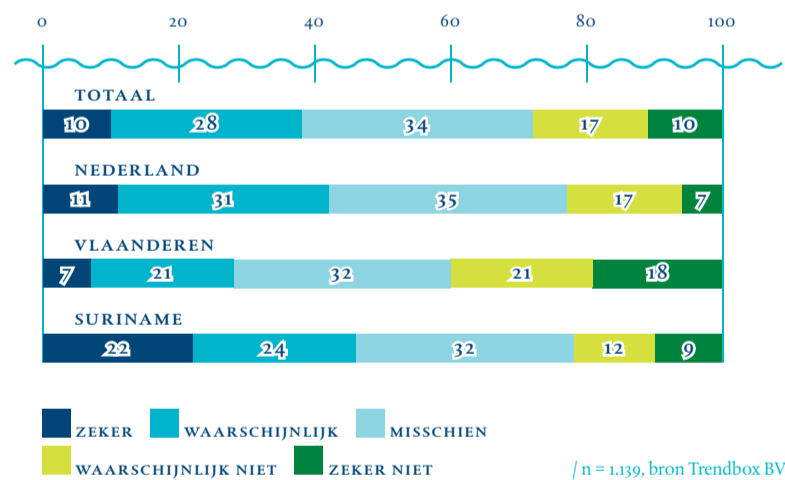
- disco
- positivo
- lat-relatie

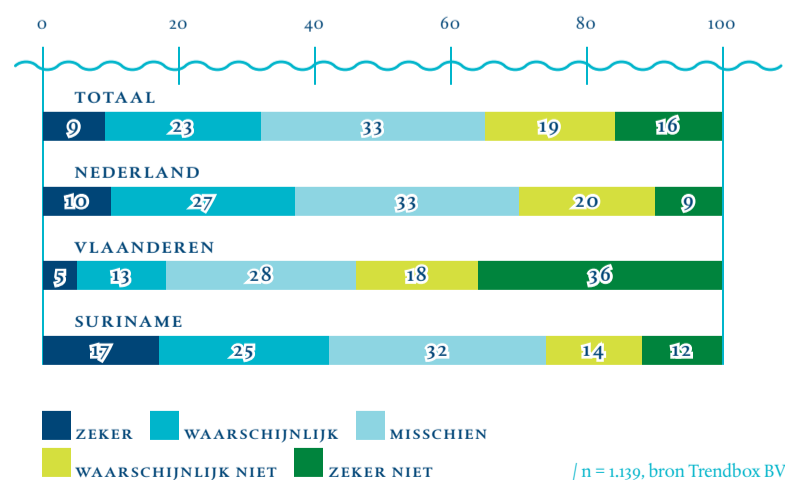
Verwachtingen over de toekomst van het Nederlands

Toen Harry Mulisch in 1995 de Prijs der Nederlandse Letteren kreeg, voorspelde hij dat het Nederlands over vijftig jaar zou zijn vervangen door het Engels. 'Want als mijn dochter iets laat vallen, dan roept zij niet *verdorje*, maar *shit*', argumenteerde Mulisch. Je hoort deze voorspelling wel vaker. Hoe denkt men in Nederland, Vlaanderen en Suriname in het algemeen over de toekomst van het Nederlands?

Wat denken we? Is over 50 jaar in de GROTE INTERNATIONALE BEDRIJVEN in ons land, het Nederlands vervangen door het Engels?

Wat denken we? Is over 50 jaar op de UNIVERSITEITEN in ons land, het Nederlands vervangen door het Engels?

- 1983
- aids
- cd
- klapschaats

- 1984
- aerobics
- alleengaande
- barcode

- 1985
- downloaden
- gentherapie
- hooligan

- 1986
- desktop
- hogesnelheidstrein
- nederwiel

- 1987
- glasnost
- klokkenluider
- magnetron

'Toch zal het Nederlands in Suriname niet verdwijnen in die zin dat het over vijftig jaar niet meer de voertaal in algemene zin zou zijn. Het Engels zal voor de communicatie naar buiten toe belangrijk worden, zeker in ons land met meer dan twintig talen. Het Nederlands blijft belangrijk voor de communicatie in het land zelf.'

Lila Gobardhan,
Instituut voor de Opleiding
Leraren / SVN, Paramaribo

Engels in plaats van Nederlands?

Dat het Nederlands als voertaal over vijftig jaar zal zijn vervangen door het Engels beschouwen maar weinig mensen als een realistisch scenario. In zowel Nederland als Vlaanderen verwacht zo'n 80% dat dit niet zal gebeuren. In Vlaanderen is men daarover nog stilliger dan in Nederland. Vindt men het erg als het Nederlands over vijftig jaar plaats heeft gemaakt voor het Engels? Jazeker! De overgrote meerderheid van de Nederlandse en Vlaamse ondervraagden zou dat zeker betreuren. Heel anders is het beeld in Suriname, waar één op de drie respondenten verwacht dat Engels in de toekomst de voertaal zal zijn. Zo'n 40% zou het toejuichen als dat zo zou zijn, maar ongeveer evenveel ondervraagden zouden het betreuren.

Universiteiten

In Nederland wordt meer dan de helft van de masterprogramma's aan universiteiten in het Engels gegeven. In Vlaanderen is dat zo'n 15%. Vlamingen hebben er doorgaans het meeste vertrouwen in dat het Nederlands nog zeker vijftig jaar de instructietaal op de universiteit zal blijven. Meer dan de helft verwacht dat. 18% vindt het waarschijnlijker dat de instructietaal dan Engels zal zijn. In Nederland denkt 37% dat de instructietaal over vijftig jaar Engels zal zijn. Mocht deze verwachting uitkomen, dan zou 40% van de Nederlanders en 58% van de Vlamingen dat jammer vinden. In Suriname denkt 40% dat de voertaal aan hun universiteit over vijftig jaar Engels zal zijn. De helft van de Surinamers is daar voorstander van. Een kwart zou het jammer vinden.

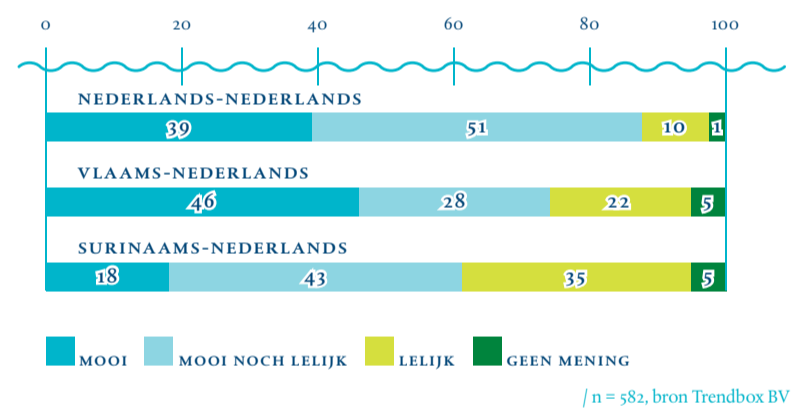
Wat vinden we mooi Nederlands?

Nederlanders, Vlamingen en Surinamers spreken het Nederlands elk op hun eigen manier. Hoe kijken zij hier zelf tegenaan? Hier enkele conclusies uit het onderzoek: Veel Nederlanders vinden dat Vlamingen mooi Nederlands spreken, mooier dan de manier waarop zij het zelf doen, hoewel ze daar ook best tevreden over zijn. Nederlanders beneden de 25 jaar zijn echter minder enthousiast over het Vlaamse Nederlands. Nederlanders, en vooral Nederlandse mannen, zijn minder te spreken over de wijze waarop Surinamers Nederlands

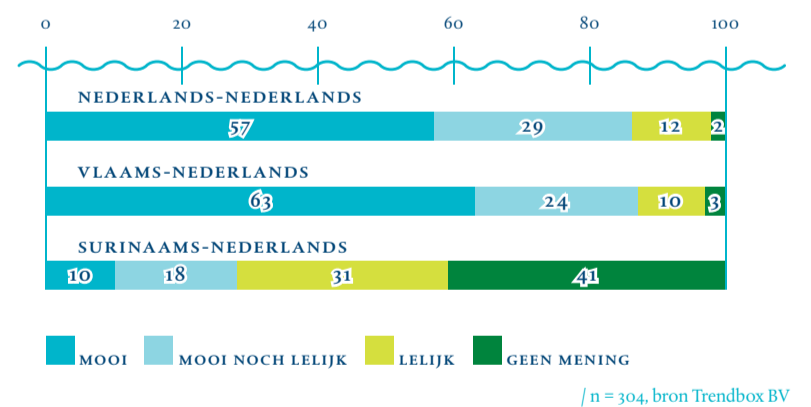
spreken. Vlamingen weten weinig van het Surinaamse Nederlands. Vlamingen vinden hun eigen Nederlands doorgaans mooier dan dat van de Nederlanders. Surinamers zijn kritisch over het Nederlands zoals dat in Nederland wordt gesproken. Met het Nederlands in Vlaanderen zijn velen niet bekend, maar van degenen die wel een mening geven is meer dan de helft negatief. In Suriname vindt een grote meerderheid van 71% het Nederlands dat zij zelf spreken mooi of heel mooi.

Het Nederlands dat in Vlaanderen wordt gesproken is anders dan het Nederlands dat in Nederland wordt gesproken. In Suriname spreekt men nog weer anders.

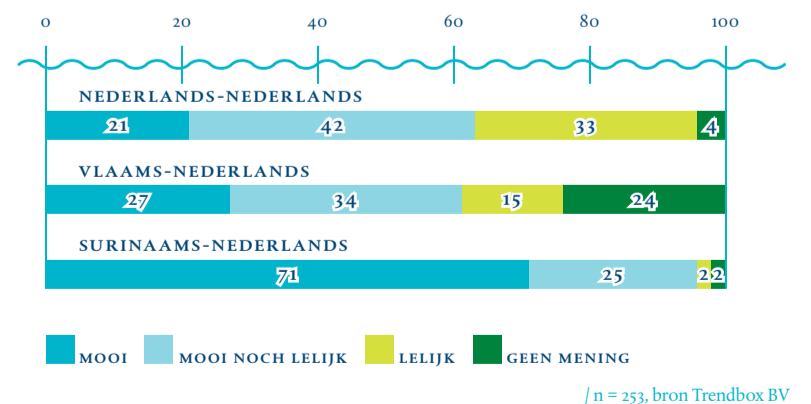
Wat vinden Nederlanders van het..

Wat vinden Vlamingen van het..

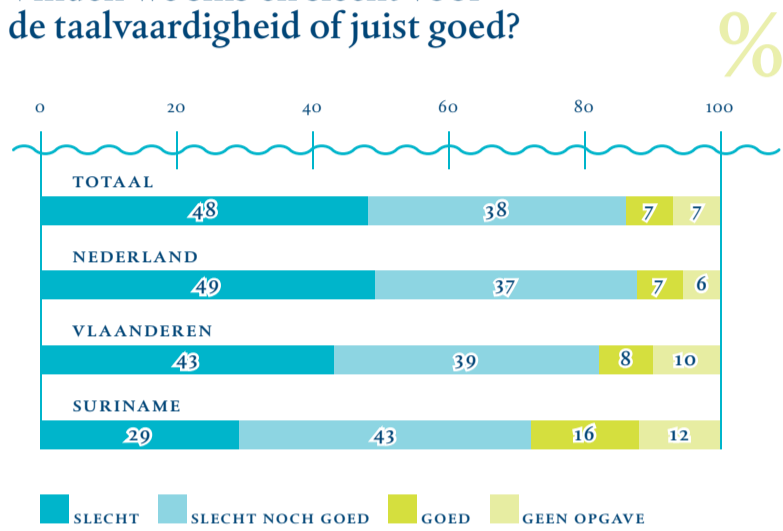
Wat vinden Surinamers van het..

Is sms'en slecht voor het Nederlands?

Sinds 1994 is het mogelijk om met je mobiele telefoon te sms'en. Sinds begin 2000 is dit een rage. Maandelijks worden er honderden miljoenen sms'jes verstuurd. Zoals bekend gebruiken vooral jongeren in die berichten, die een beperkte omvang hebben, allerlei korte versies van woorden. In plaats van *even* schrijven zij *ff*, in plaats van *vieren* gebruiken zij soms *4en* enzovoorts. Sommige ouders zien dit met zorg aan.

Vinden we sms'en slecht voor de taalvaardigheid of juist goed?

Maar hoe denkt een steekproef van de bevolking in Nederland, Vlaanderen en Suriname hierover? 49% van de Nederlanders, 43% van de Vlamingen en 29% van de Surinamers denkt dat veelvuldig sms'en slecht is voor de

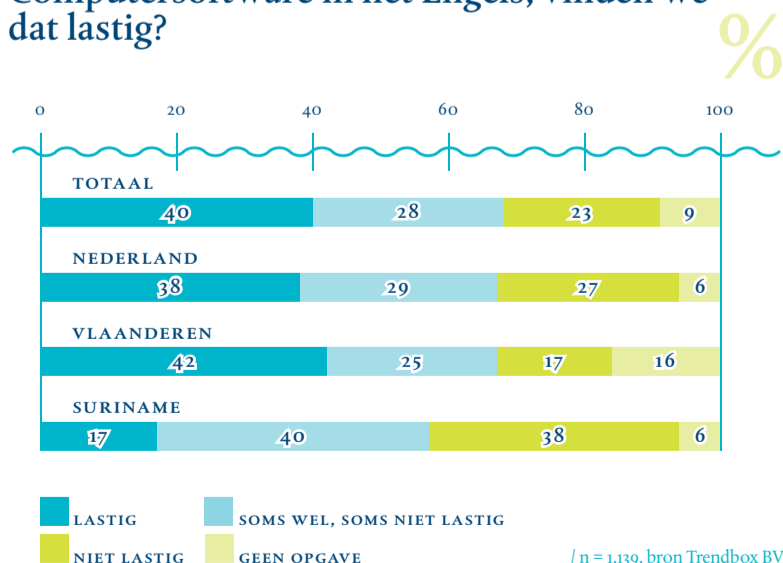
taalvaardigheid. Bekijken we dit resultaat iets nauwkeuriger, dan zien we dat meer dan de helft van de steekproef ouder dan 35 jaar, het slecht vindt, tegen 36% van de mensen jonger dan 35 jaar.

Computerspelletjes en software

Computerspelletjes, maar vooral computersoftware, zijn vaak alleen in het Engels geschreven. Dat bevalt de Nederlandse en Vlaamse consument maar matig. Slechts een kwart tot een derde van de ondervraagden heeft geen problemen met Engelstalige spelletjes. In Suriname ligt dat anders. Daar heeft de helft geen probleem

met Engelstalige computerspelletjes. Bij computersoftware is het probleem echter veel nijpender. Zo'n vier op de tien Nederlanders en Vlamingen ervaren Engelstalige software als lastig, en ook in Suriname is er een relatief grote groep consumenten die hier problemen mee heeft.

Computersoftware in het Engels, vinden we dat lastig?

1988
babyboomer
opleuken
technout

1989
dotteren
patatgeneratie
server

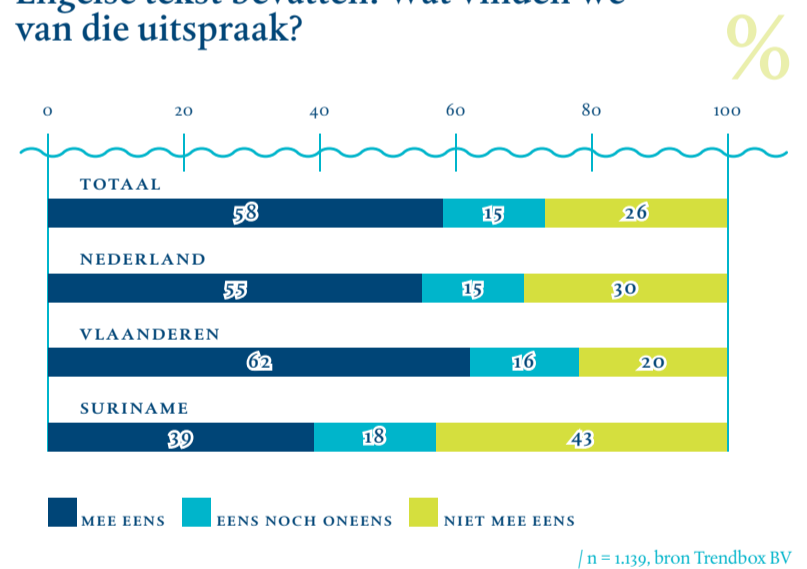
Het Nederlands op Internet

Nederlanders en Vlamingen mogen dan denken dat ze een aardig woordje Engels spreken, als websites louter Engelse teksten bevatten, vindt bijna 60% dat vervelend, vooral de Vlamingen. Slechts een kwart vindt dit geen probleem. Van de jongeren tot 25 jaar vindt de helft dit geen bezwaar, maar tweederde van de vijftigplussers ervaart websites met alleen Engelse tekst wel als lastig. In het verlengde van het voorgaande pleit bijna 50% van de Nederlanders voor meer Nederlandstalige websites, met de senioren (62%) voorop.

In Suriname is de acceptatie van Engelstalige websites groter. Daarbij moeten men natuurlijk in aanmerking nemen dat van de steekproef zo'n 40% aangeeft dat Nederlands niet de moedertaal is. Aan de andere kant wil 55% van

de Surinamers meer Nederlandstalige websites. Dat is dan weer meer dan de Nederlanders en Vlamingen. Ook hier geldt: hoe jonger men is, hoe minder problemen men ermee heeft dat websites Engelstalig zijn.

Het is bezwaarlijk als websites alleen Engelse tekst bevatten. Wat vinden we van die uitspraak?

'Het feit dat je een aardig mondje Engels spreekt wil natuurlijk helemaal niet zeggen dat je dan ook altijd in die taal wilt communiceren of informatie wilt vinden. Nederlanders en Vlamingen met het Nederlands als moedertaal zullen over het algemeen het liefst die taal gebruiken.'

Maria van der Aalsvoort, communicatiedeskundige en lid van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren

Het Nederlands op radio en televisie

Suriname

In Suriname vindt maar liefst 42% van de ondervraagden dat er meer Nederlandstalige programma's op televisie moeten komen. Eenderde is daar juist weer niet voor. Volgens bijna de helft van de ondervraagden valt er wel genoeg Nederlandstalige muziek op de radio te beluisteren.

De andere helft vindt dat er meer Nederlandstalige muziek moet komen.

Nederland en Vlaanderen

In Nederland en Vlaanderen bestaat het grootste deel van het programma-aanbod op de televisie uit Nederlandstalige producties. [vervolg blz 8.](#)

1990
flitstrein
gekkekoeienziekte
regiolect

1991
blooper
converteren
e-mail

1992
biobak
computeren
intifada

Kennen wij onze schrijvers wel?

Noemt u eens een Nederlandse, Vlaamse en Surinaamse schrijver?

Nederlandse schrijvers

In een gevarieerde boekenmarkt kunnen maar een paar schrijvers rekenen op een hoge 'spontane naamsbekendheid'. Wanneer je Nederlanders vraagt welke Nederlandse schrijver ze kennen, komt Jan Wolkers verreweg op de eerste plaats. 9% weet geen Nederlandse schrijver te noemen.

In Vlaanderen is Annie M.G. Schmidt de meest bekende Nederlandse schrijver, gevolgd door Harry Mulisch en

Thea Beckman. Maar liefst de helft van de Vlamingen weet geen enkele Nederlandse auteur te noemen.

Ook in Suriname valt de eerste plaats van de Nederlandse schrijvers toe aan Jan Wolkers; zo'n zes op de tien ondervraagden in dit land weet geen Nederlandse schrijver te noemen.

Vlaamse schrijvers

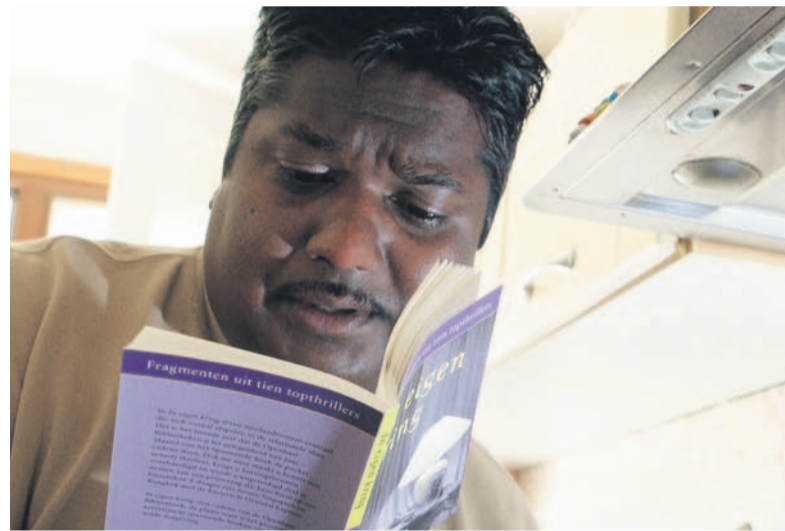
Bij de Vlamingen is Pieter Aspe verreweg de meest bekende Vlaamse auteur,

gevolgd door Herman Brusselmans en Hugo Claus. 20% van de Vlamingen weet geen Vlaamse schrijver te noemen.

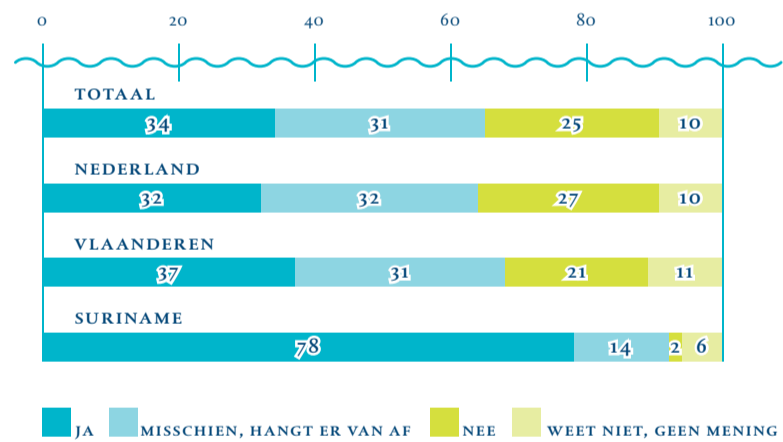
Onder de Nederlandse respondenten wordt de naam Pieter Aspe amper genoemd. Daar geniet Hugo Claus een redelijk hoge bekendheid. 12% van de Nederlandse respondenten noemt hem. Andere Vlaamse schrijvers scoren op 1% of minder van de steekproef. Meer dan zeven op de tien ondervraagde Nederlanders kan zo spontaan geen enkele Vlaamse auteur noemen. In Suriname komt 96% niet spontaan op de naam van een Vlaamse schrijver.

Surinaamse schrijvers

Dramatisch is het als Nederlanders en Vlamingen wordt gevraagd de naam van een Surinaamse schrijver te noemen. Want dat lukt slechts een enkeling. De Surinaamse ondervraagden noemen het vaakst Cynthia McLeod (40%) gevolgd door Gerrit Barron (21%).

Moet de overheid het lezen stimuleren?

'Er worden meer boeken dan ooit verkocht en er bestaat een enorme bedrijvigheid rond het boek. Dat duidt op levendigheid en dynamiek.

Zou daar sprake van zijn als er nauwelijks lezers zijn?'

Margreet Ruardi, Stichting Schrijvers School Samenleving, Amsterdam

Honderden literaire teksten op Internet

Een boek hoeft niet meer van papier te zijn. Steeds meer literaire teksten verschijnen op Internet. In de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren, www.dbnl.org, zijn al honderden teksten, zoals romans, toneelstukken, gedichten, boekbesprekingen en biografieën te vinden.

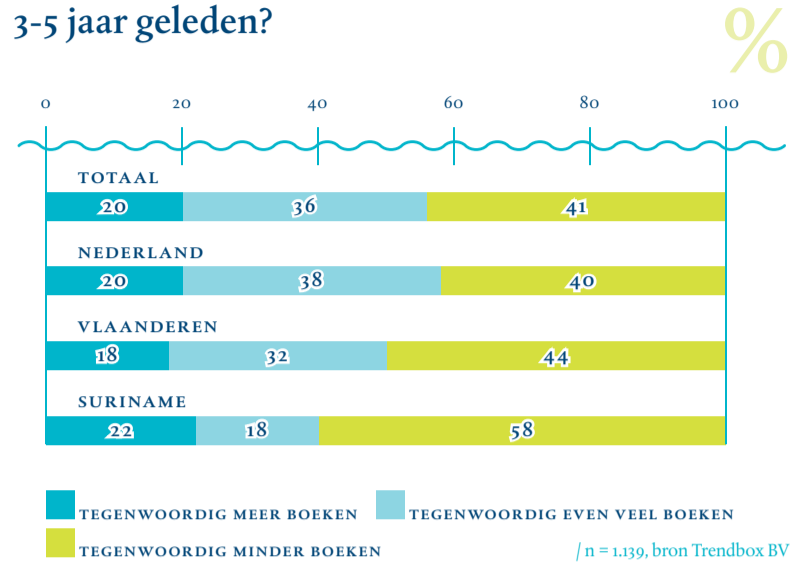
Schrijven

Tweederde van alle Nederlanders schrijft met een zekere regelmaat brieven of tenminste langere e-mails aan familie, vrienden en bekenden. Eén op de zeven Nederlanders houdt een dagboek bij en een kleine 10% waagt zich op zijn minst af en toe aan het schrijven van proza of poëzie. In Vlaanderen is er sprake van een tweedeling: iets minder dan de helft schrijft niet, iets meer dan de helft doet dat wel. Elk van de 'genres' wordt echter minder beoefend dan in Nederland. Ook in Suriname is er zo'n tweedeling. Ongeveer de helft schrijft wel eens.

Boeken, papier of computer?

Nederlanders hebben meer vertrouwen in de toekomst van het boek dan Vlamingen. Ruim de helft van de geënqueterden denkt dat het boek en de computer over vijftig jaar nog steeds zo naast elkaar zullen bestaan als nu het geval is. Een op de tien Nederlanders en Vlamingen denkt dat de computer het boek over 50 jaar volledig overbodig zal hebben gemaakt. In Suriname denkt 17% dat.

Lezen we meer of minder boeken dan 3-5 jaar geleden?

Boeken en lezen

Boeken hebben de nodige concurrentie gekregen van televisie, computer en andere vrijetijdsbestedingen. De laatste decennia neemt het aantal lezers af. Ook mensen die kranten en tijdschriften lezen, besteden daar tegenwoordig minder tijd aan dan vroeger.

Er is veel onderzoek gedaan naar leesgedrag en vrijetijdsbesteding. Uit één van die onderzoeken is gebleken dat er in Vlaanderen wekelijks gemiddeld 2 uur en 18 minuten wordt gelezen in de vrije tijd, terwijl dat in Nederland 3 uur en 54 minuten is. (bron: TOR'99, SCP)

In ons onderzoek zegt men in Nederland per persoon gemiddeld ruim zestien boeken per jaar te lezen. In Suriname ligt het gemiddelde op ruim veertien boeken per jaar en in Vlaanderen op ruim tien. In alle drie de landen zegt meer dan 40% minder boeken

te lezen dan 3 tot 5 jaar geleden. In Suriname is dat bijna 60%.

Daarnaast komt uit ons onderzoek naar voren dat zo'n 40% van de Nederlanders minimaal eens in de week een boek pakt en 29% zelden of nooit, dat wil zeggen, minder dan een maal in de twee of drie maanden. Van de Vlamingen leest ongeveer 30% tenminste eens in de week en ruim 40% zelden of nooit. In Suriname zijn er duidelijk twee groepen: zo'n 40% leest minimaal wekelijks in een boek en 40% zelden of nooit.

'Dat in Suriname 40% zelden of nooit een boek leest, daar schrik ik niet van. Boeken zijn in Suriname niet te betalen. Door de geldontwaarding in de laatste twintig jaar zijn boeken luxewaar geworden. Er moet eerst brood op de plank. Logisch toch?'

Lila Gobardhan, Instituut voor de Opleiding Leraren / SVN, Paramaribo

Enkele cijfers

- Nederlandse bibliotheken hadden tussen 2000 en 2002 gemiddeld meer dan 4,4 miljoen leden. In dezelfde periode telden de bibliotheken in Vlaanderen gemiddeld meer dan 1,6 miljoen leners. De drie grote bibliotheken van Suriname hebben samen ongeveer 7.000 leden. Het aantal uitleningen bedroeg in Nederland gemiddeld 157,9 miljoen per jaar, in Vlaanderen gemiddeld 51,5 miljoen. In Suriname werden in 2004 meer dan 50.000 titels uitgeleend. (Bron: VOB, APS)
- Tot nu toe zijn er 355 speelfilms gebaseerd op Nederlandstalige romans, bijvoorbeeld Het Sacrament (Hugo Claus) en Karakter (Bordewijk). Zo'n veertig verfilmingen van Nederlandstalige romans zijn nog in productie. (Bron: <http://let.kub.nl/cgi-bin/filmilit/filmilit>)

1993

- bungeejumpen
- chatten
- website

1994

- dvd
- biobenzine
- flitspaal

1995

- euro
- hangoudere
- wildplassen

1996

- buurtregisseur
- flexwerk
- voicemail

1997

- ADSL
- screensaver
- sorrydemocratie

Onderwijs in twee talen

In Nederland zijn er 54 basisscholen waar tweetalig onderwijs wordt aangeboden. Officieel spreekt men van 'versterkt of vroeg vreemde talenonderwijs' (vvto). Van de 54 basisscholen onderwijzen er 39 in het Nederlands en Engels, 13 in het Nederlands en Duits en 6 in het Nederlands en Frans.

In het voortgezet onderwijs bieden 65 van de bijna zevenhonderd scholen tweetalig onderwijs aan. Op 64 scholen wordt het onderwijs in het Nederlands en Engels aangeboden, op één in Nederlands en Duits. In deze scholen mag maximaal vijftig procent van de lessen in een vreemde taal worden gegeven.

In Vlaanderen is er geen tweetalig onderwijs. Officieel is dat niet toegestaan. Ook in het tweetalige Brussel geeft een erkende school óf les in het Nederlands óf in het Frans. En ook in Suriname is het onderwijs officieel ééntalig.

Les in twee talen op de basisschool

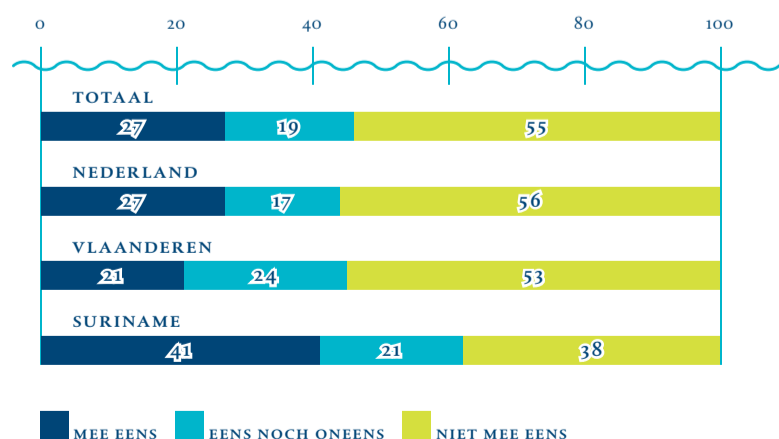
We horen en lezen veel over tweetalig onderwijs. Sommige deskundigen zien het als een voordeel: kinderen leren al vroeg meerdere talen beheersen. Anderen zijn bang dat tweetalig onderwijs ten koste gaat van de taalvaardigheid Nederlands. Maar wat vinden de mensen zelf?

Een meerderheid van de Nederlanders en Vlamingen denkt dat tweetalig basisonderwijs niet ten koste gaat van de taalvaardigheid Nederlands. De leef-

tijdsgroep van 25 tot 49 jaar, waarin met name de ouders van basisschoolleerlingen vertegenwoordigd zijn, is zelfs nog wat positiever. Je kunt niet jong genoeg beginnen met het leren van een vreemde taal, aldus het merendeel van de ondervraagde Nederlanders en Vlamingen.

In Suriname liggen de meningen verder uit elkaar: zo'n 40% vindt dat tweetalig onderwijs voor jonge kinderen ten koste gaat van de taalvaardigheid Nederlands en eveneens 40% vindt van niet.

Tweetalig basisonderwijs gaat ten koste van de taalvaardigheid in het Nederlands. Wat vinden we van die uitspraak?

/ n = 1.139, bron Trendbox BV

- 1998
- cookie
- kogelbrief
- webcam

- 1999
- abortusboot
- belmelodie
- sms'en

- 2000
- e-government
- i-mode
- weblog

79% van de Surinamers vindt dat er op school meer gedaan moet worden aan correct spreken.

Het schoolvak Nederlands

Behalve 'Nederlandse taal' worden op school natuurlijk ook heel wat andere vakken gegeven. Aan de ondervraagden is een hele rij vakken voorgelegd, maar het blijkt dat men taal het belangrijkste vak vindt.

Binnen het vak taal in het lager onderwijs zijn lezen en vervolgens spreken het belangrijkste, althans dat vinden de Nederlanders en de Vlamingen. De Surinamers vinden lezen ook het belangrijkste, maar opvallend is dat meteen daarna luisteren komt.

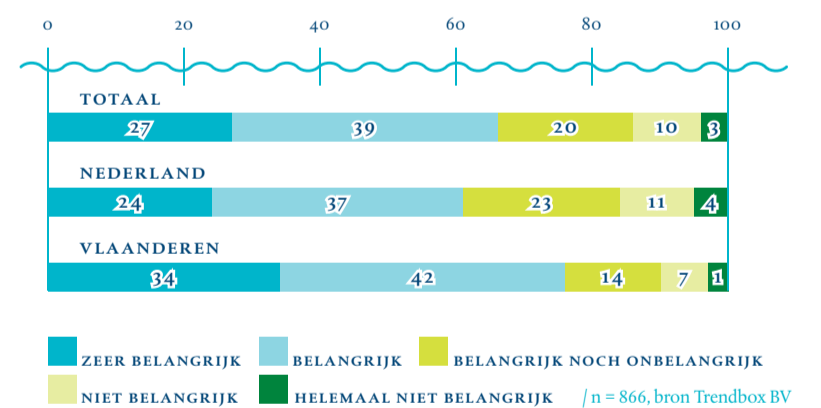
spelling op de tweede plaats, terwijl Nederland en Vlaanderen meer hechten aan mondelinge en schriftelijke vaardigheden.

Een ruime meerderheid van alle ondervraagden pleit voor meer aandacht voor correct schrijven en correct spreken. De respondenten in Suriname hechten hier met 75% (correct schrijven) en 79% (correct spreken) het meeste waarde aan.

Ook als het over het secundair onderwijs gaat, hecht men het meeste belang aan lezen. In Suriname staan grammatica en

Dialecten in Nederland en Vlaanderen

Vinden we het belangrijk om de verschillende dialecten van het Nederlands te behouden? %

/ n = 866, bron Trendbox BV

Deskundigen onderscheiden tegenwoordig 28 dialecten, die ze grofweg indelen in vijf groepen: het Hollands, het West-Vlaams en Zeeuws, het Oost-Vlaams en Brabants, het Limburgs, het Nedersaksisch. Het Fries wordt als een aparte taal beschouwd.

In Vlaanderen spreken nog heel veel mensen thuis dialect. Voor Nederland is dat niet precies bekend. Men gaat ervan uit dat in Friesland, Limburg en delen van Zeeland nog ongeveer 70% van de inwoners een dialect spreken. In Groningen, Drenthe en Overijssel ligt dat rond de 55%. In de rest van Nederland is dat beduidend minder.

Slechts 15% van de Nederlanders – en dan vooral inwoners van de grote steden in het westen (de Randstad) – vindt het bestaan van dialecten niet zo relevant. Ruim 60% (in het noorden: 83%) wil dialecten toch bijzonder graag behouden als onderdeel van hun cultuur. In Vlaanderen vindt driekwart van de mensen dialecten belangrijk of heel belangrijk.

MEER WETEN OVER HET NEDERLANDS?

www.taalunieversum.org

- 2001
- 11/9
- euroflatie
- speeddaten

- 2002
- bermmonument
- bling-bling
- flitsmelding

Vreemde talen

Als men naast het Nederlands één taal goed zou mogen beheersen, kiest de meerderheid van de Surinamers en Nederlanders voor het Engels (ruim 60%). In Vlaanderen kiest 43% voor het Engels en, niet verwonderlijk, 30% voor het Frans als eerste vreemde taal.

Frans en Spaans zijn na het Engels de meest populaire talen bij de hele steekproef. De meeste mensen kiezen een taal omdat dat 'de taal van de toekomst is'. Dat gaat dan dikwijls om het Engels. Degenen die voor Frans of Spaans kiezen, doen dat vaak omdat ze het een 'mooie taal' vinden.

In Nederland is de volgorde van talenkennis: Engels, Duits, Frans. In Vlaanderen is dat Engels, Frans, Duits en in Suriname is het Engels en Spaans, gevolgd door diverse andere talen.

'Wat de premier spreekt in het buitenland heeft geen enkele invloed op de positie of de status van het Nederlands in binnen- of buitenland.'

Nicoline van der Sijs,
Taaldeskundige

Schatting door de ondervraagden van het aantal buitenlandse studenten Nederlands

maximaal	allen	%
1.000	21	
1000 tot 2500	13	
2500 - 5000	12	
5000 of meer	18	
10.000 of meer	13	
weet echt niet	23	

/ n = 1.139, bron Trendbox bv

De Nederlandse en de Vlaamse premier op reis

Over de taal die de premier moet gebruiken als hij moet spreken bij openbare gelegenheden in een ander Europees land, zijn Nederlanders en Vlamingen het niet met elkaar eens. Bijna de helft van de Nederlandse ondervraagden vindt dat de premier zich in het Engels moet uitdrukken. Eenderde vindt dat hij de taal van

het land moet spreken en als hij die niet spreekt Engels. Meer dan de helft van de Vlamingen vindt dat hun premier in de eerste plaats de taal van het land moet spreken als hij dat kan. Zo niet, dan verdient het Nederlands met een tolk ernaast de voorkeur.

Nederlands studeren wereldwijd

Op de vraag hoeveel buitenlandse studenten Nederlands studeren, zijn er maar weinig die een goede schatting weten te maken. Meer dan 80% durft niet te gokken of zit te laag.

Als je de studenten buiten beschouwing laat die in Indonesië en Zuid-Afrika Nederlands als bronnentaal leren, dat wil zeggen met het doel oude

documenten of wetteksten te bestuderen, zijn het er ruim tienduizend. In 40 landen aan ruim 220 universiteiten krijgen ze les van in totaal ruim vijfhonderd docenten.

Duitsland telt de meeste vakgroepen Nederlands aan universiteiten – dertig in totaal. In de Verenigde Staten en Frankrijk kun je aan twintig universiteiten Nederlands leren.

Nederlands op scholen in Frankrijk, Duitsland en de Franstalige gemeenschap van België

In delen van Frankrijk en Duitsland, in de gebieden die grenzen aan Nederland en Vlaanderen, wordt in het basis- en voortgezet/ secundair onderwijs het Nederlands als vreemde taal onderwezen.

In Noord-Frankrijk leren ruim 7.000 scholieren Nederlands, van wie 4.550 al op de basisschool. In de Duitse deelstaten Nedersaksen en Noord-Rijnland-Westfalen leren ruim 20.000 scholieren Nederlands. En in de Franstalige gemeenschap van België zijn dit er zo'n 300.000.

2003
 cameratelefoon
 googelen
 opseksen

2004
 bibliothriller
 respectbandje
 klapkogel

2005
 jihad-extremisme
 uitbreidingsmoeheid
 watskeburt

Indonesië

Op verschillende plaatsen in de wereld kun je soms onverwachts met Nederlands uit de voeten. Indonesië is zo'n plaats. Sommige oudere Indonesiërs spreken nog Nederlands, maar ook veel jongeren hebben belangstelling voor die taal. Bovendien moeten studenten aan de universiteit, bijvoorbeeld aankomende juristen, zich nog steeds verdiepen in Nederlandstalige teksten. Daarom bieden veel universiteiten het Nederlands aan als bronnentaal en als beroepsgerichte taal. Studenten en andere belangstellenden kunnen bij verschillende cursuscentra terecht voor het Nederlands. Het Erasmus Taalcentrum in Jakarta is het belangrijkste centrum. Per jaar volgen hier tussen de vijftienhonderd en tweeduizend cursisten een cursus Nederlands.

Nederlands op de werkvloer

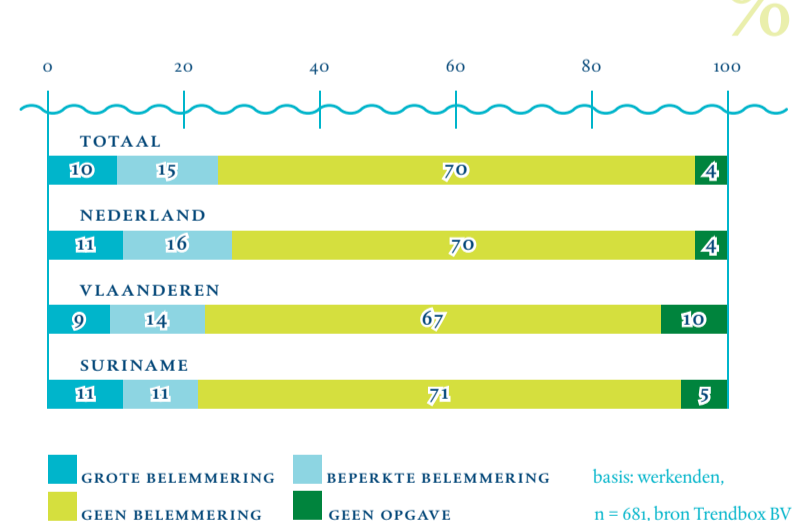
Ruim een kwart van werkend Nederland en iets minder dan een kwart van de Vlamingen en Surinamers, denkt dat hun vaardigheid in de Nederlandse taal wel eens een belemmering zou kunnen zijn om in aanmerking te komen voor een andere, betere baan. Opvallend is dat in Nederland meer dan eenderde van de mensen tussen de 25 en 34 jaar twijfelt aan de eigen Nederlandse taalvaardigheid.

Andere talen

Iets meer dan eenderde van de werkende Surinamers spreekt meerdere keren per week een andere taal dan het Nederlands op

het werk. Dat is niet zo verrassend als men in aanmerking neemt dat er in Suriname meer dan twintig talen zijn. De meest gebruikte taal is daar Engels gevolgd door een van de andere talen van Suriname. Ook in Vlaanderen ligt de frequentie waarmee men op het werk een andere taal moet spreken, hoog. Bijna eenderde van de respondenten geeft aan een paar keer per week een andere taal te spreken. Frans wordt het meeste gesproken, gevolgd door Engels. Ruim een kwart van de werkende Nederlanders gebruikt meerdere keren per week een vreemde taal op het werk. Duits is in Nederland de tweede werktal naast het Engels.

In welke mate voelen we ons door onze beheersing van de Nederlandse taal belemmerd in het vinden van een nieuwe baan?

'Ruim een kwart van de werkende Nederlanders en iets minder dan een kwart van de werkende Vlamingen en Surinamers denkt dat de eigen beheersing van het Nederlands een belemmering kan zijn als ze in aanmerking zouden willen komen voor een andere, betere baan.'

Bronnen:

Nicoline van der Sijs Chronologisch woordenboek (2001);
 Marc De Coster Woordenboek van neologismen (1999);
 neologismenverzamelingen van Ewoud Sanders en Ton den Boon.

Wat is het grootste woordenboek ter wereld?

Het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* (WNT), het wetenschappelijke woordenboek van het Nederlands, is het grootste woordenboek ter wereld. Het telt 43 banden.

Er is alles bij elkaar 150 jaar aan gewerkt. Het woordenboek beschrijft de Neder-

landse woordenschat van omstreeks 1500 tot 1976. Het WNT bevat 350.000 à 400.000 woorden. Andere mammoetwoordenboeken zijn de *Oxford English Dictionary* (eerste druk tien, tweede druk twintig delen) en het *Deutsches Wörterbuch* (32 banden).

De Europese Unie

Bij de uitbreiding van de Europese Unie in 2004 is het aantal officiële talen bijna verdubbeld, van 11 naar 20. De EU-talen zijn: Deens, Duits, Engels, Ests, Fins, Frans, Grieks, Hongaars, Italiaans, Lets, Litouws, Maltees, Nederlands, Pools, Portugees, Sloveens, Slowaaks, Spaans, Tsjechisch en Zweeds. In de dagelijkse praktijk gebruikt de Europese Commissie slechts drie werktalen – Engels, Frans en Duits. Het ontwerp van beleidsdocumenten en wetgeving wordt opgesteld in één of meer van deze talen. Pas in de laatste fase worden de teksten vertaald naar elk van de 20 officiële talen.

Aan de steekproef is gevraagd of Pools, Zweeds, Italiaans en Grieks meer of minder moedertaalsprekers hebben dan het Nederlands.

Meer dan de helft weet doorgaans het goede antwoord. Maar van Zweeds denkt toch 40% dat het meer moedertaalsprekers heeft dan het Nederlands. Zweeds is een taal die door iets meer dan 10 miljoen mensen wordt gesproken. En zo'n 40% denkt dat het Pools een kleinere taal is dan het Nederlands. Het Pools heeft 36 miljoen sprekers. Met Italiaans zit 60% goed door te menen dat het een grotere taal is. En met Grieks zit

ruim 60% goed met de veronderstelling dat het een kleinere taal is.

De zeven grootste talen van de Europese Unie

Taal	Moedertaalsprekers (in miljoen)
1. Duits	100
2. Engels	62
3. Frans	56
4. Italiaans	56
5. Pools	36
6. Spaans	28
7. Nederlands	22

De Taalunie wil ervoor zorgen dat alle gebruikers van het Nederlands zich zo goed mogelijk van het Nederlands kunnen bedienen, of dat nu binnen het Nederlandse taalgebied is of daarbuiten.

Verantwoording

Het gebruikersonderzoek is uitgevoerd door Trendbox BV. De doelgroep van dit onderzoek is gedefinieerd als de populatie van 18 jaar en ouder in Nederland, Vlaanderen en Suriname. Voor Nederland en Vlaanderen werd gekozen voor een volledig representatieve aanpak. Op advies van de Surinaamse onderzoekers werd het veldwerk in Suriname alleen uitgevoerd in de twee dichtstbevolkte gebieden: Paramaribo en Wanica. In totaal werden 1.139 vragenlijsten ingevuld, te weten 582 in Nederland, 304 in Vlaanderen en 253 in Suriname. In Nederland bedroeg de respons 52%, in Vlaanderen 41% en in Suriname 85%. In de rapportage heeft elk van de groepen door herweging de omvang gekregen die hun, conform hun getalsmatig belang, toekomt: Nederland 71%, Vlaanderen 27% en Suriname 2%.

Om praktische redenen is gekozen voor een gemengde onderzoekstechniek. In Nederland is een vragenlijst voorgelegd aan

een steekproef uit Het Nationale Panel™, het 'Access panel' van Trendbox, waarin ruim 40.000 personen zijn verzameld. Ruim tweederde van dit panel is voor on line onderzoek beschikbaar. Wie geen toegang had tot het Internet kreeg de vragenlijst per post toegestuurd.

In Vlaanderen werd gebruik gemaakt van een gecontroleerd paneel van consumenten die van tijd tot tijd willen meewerken aan markt- en opinieonderzoek. Zij kregen de vragenlijst ofwel on line of via de post toegestuurd.

In Suriname werd het veldwerk face-to-face uitgevoerd, waarbij de respondenten in hun eigen woning de vragenlijst invulden. Respondenten werden via een vooropgesteld uitzendschema uitgenodigd om aan het onderzoek mee te doen.

Het veldwerk vond plaats in mei en juni 2005.

vervolg blz 4.

Het Nederlands op radio en televisie

Bij de publieke omroep in Vlaanderen is dat ruim 60% en in Nederland 80% van de producties. Bij de commerciële omroep liggen deze percentages aanmerkelijk lager; ruwweg 35% voor Vlaanderen en 45% voor Nederland. Ruim een derde van de Nederlanders en Vlamingen vindt dat er meer Nederlandstalige programma's moeten komen. Mannen en senioren vinden dat vaker dan vrouwen en jongeren.

Op het meest beluisterde radionet in Vlaanderen, radio 2, is het aandeel Nederlandstalige muziek 16%. In Nederland is zowel op radio 1 als radio 2 ongeveer 15% van de muziek Nederlandstalig. In Nederland én Vlaanderen is er behoefte aan meer Nederlandstalige muziek. In Nederland geldt dat speciaal voor de vijftigplussers. Ruim de helft van deze groep, 52%, pleit voor meer van dit soort muziek, waar dat bij jongeren tot 25 jaar slechts 10% is. Opvallend genoeg pleiten Nederlandse mannen vaker voor meer Nederlandstalige muziek (38%) dan vrouwen (25%).

Jaarlijks halen ongeveer

1.400 mensen een

Certificaat Nederlands

als Vreemde Taal

(www.cnavt.org).

De Nederlandse Taalunie

Op 9 september 1980 is het Taalunieverdrag gesloten. Daarin is afgesproken dat de Nederlandse en Vlaamse regeringen voortaan zullen samenwerken als het gaat om de Nederlandse taal. Sinds 2004 is Suriname geassocieerd lid van de Nederlandse Taalunie.

De Nederlandse Taalunie werkt als een soort Ministerie van Taal, maar dan een ministerie voor drie landen. De beslissingen worden genomen door het Comité van Ministers van de Nederlandse Taalunie. Hierin zitten de ministers en/of staatssecretarissen van cultuur en onderwijs van Nederland en Vlaanderen, in totaal vier. Suriname wordt tijdens vergaderingen van het Comité vertegenwoordigd door zijn ambassadeur in Nederland. Dit Comité krijgt adviezen over belangrijke taalzaken van een Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren.

Het bureau van de Nederlandse Taalunie, het Algemeen Secretariaat, is gevestigd aan het Lange Voorhout in Den Haag. Daar werken ook de dertig medewerkers; om praktische redenen zijn er ook medewerkers in Indonesië en Suriname.

De Taalunie wil ervoor zorgen dat alle gebruikers van het Nederlands zich zo goed mogelijk van het Nederlands kunnen bedienen, of dat nu binnen het Nederlandse taalgebied is of daarbuiten.

Een greep uit de zaken waar de Taalunie zich mee bezighoudt:

- ontwikkeling van het basismateriaal voor bijvoorbeeld woordenboeken en spellingcheckers;
- de inventarisatie en uitwisseling van kennis over onderwijs Nederlands;
- de bijscholing van buitenlandse docenten Nederlands en van literaire vertalers;
- het subsidiëren van de universitaire studie Nederlands in het buitenland;
- het bepalen van de officiële spelling;
- het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal.

De Taalunie is een beleidsorganisatie. Omdat het werkterrein zeer groot is, werkt ze samen met commissies en deskundigen. Ze besteedt de projecten uit aan de organisaties die de nodige deskundigheid in huis hebben. Een commissie van Nederlandse en Vlaamse parlementariërs, de Interparlementaire Commissie, ziet toe op het werk van de Taalunie. Suriname is als geassocieerd lid betrokken bij de werking van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren en de Interparlementaire Commissie.

Meer informatie over de Taalunie is te vinden op www.taalunieversum.org.

Nederlandse Taalunie
Postbus 10595
2501 HN Den Haag

Colofon

Uitgave:
© Nederlandse Taalunie
september 2005

Teksten:
Nederlandse Taalunie
Trendbox BV (Ruurd Hielkema)
Onderzoek:
Trendbox BV

Deskresearch:
Nederlandse Taalunie
Vormgeving:
Rooduijn, bureau voor communicatie en design, Mizja Haak

Fotografie:
Hans Oostrum
Illustraties:
Dirk Vercamp

Druk:
Janssen Pers
Distributie:
Schmit Direct Mail Support B.V.